

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

	Cyllideb Refeniw 2024/25 – Adolygiad Diwedd Tachwedd 2024
Aelod Cabinet:	Y Cyngorydd Huw Wyn Jones, Aelod Cabinet Cyllid
Swyddog perthnasol:	Ffion Madog Evans, Pennaeth Cyllid Cynorthwyol - Cyfrifeg a Phensiynau
Dyddiad y cyfarfod:	21 Ionawr 2025

1. Penderfyniad a geisir

- 1.1** Gan nodi bod rhagolygon o orwariant o £8.3 miliwn gan adrannau'r Cyngor, gyda 83% ohono yn y maes gofal oedolion a phlant, derbyn yr adroddiad ar adolygiad diwedd Tachwedd 2024 o'r gyllideb refeniw, a chefnogi'r camau mae'r Prif Weithredwr wedi eu cyflwyno i ymdrin â'r gorwariant sylweddol gan yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, Adran Plant a Theuluoedd, Adran Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC a'r Adran Amgylchedd.
- 1.2** Dirprwyo'r hawl i'r Pennaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Cyllid a'r Aelodau Cabinet perthnasol i wneud nifer o drosglwyddiadau cyllideb angenrheidiol, heb gyfyngiad ar y gwerth, o fewn cyllidebau gwasanaethau yn yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant i adlewyrchu'r pwysau presennol, gan gynnwys yn y maes Anabledd Dysgu, Pobl hŷn, Anabledd Corff ac Iechyd Meddwl.
- 1.3** Cymeradwyo cymorth ariannol ychwanegol uwchlaw'r taliad cytundebol gwerth £201k i Gwmni Byw'n Iach sydd i'w gyllido o'r gronfa trawsffurfio, gan ddirprwyo'r hawl i'r Aelod Cabinet dros Economi mewn ymgynghoriad gyda'r Aelod Cabinet Cyllid, Prif Weithredwr a'r Pennaeth Cyllid i gytuno ar swm y gefnogaeth ariannol terfynol uwchlaw y tâl cytundebol gyda Byw'n Iach ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.
- 1.4** Cymeradwyo trosglwyddiad o £4,409k o danwariant ar gyllidebau corfforaethol i Gronfa Cefnogi Strategaeth Ariannol y Cyngor.
- 1.5** Eithrio cymal 16.3.1.(C) o'r Rheoliadau Ariannol a pheidio caniatáu i adrannau gario unrhyw danwariant i'r flwyddyn ariannol nesaf.

2. Y rheswm pam fod angen i'r Cabinet wneud y penderfyniad

2.1 Cyfrifoldeb y Cabinet yw cymryd camau, fel bo angen, er mwyn sicrhau rheolaeth briodol dros gyllidebau'r Cyngor (e.e. cymeradwyo trosglwyddiadau sylweddol neu gyllideb ychwanegol).

3. Cyflwyniad a Rhesymeg

Cefndir / Cyflwyniad

3.1 Cyflwynir yr adroddiad ar yr adolygiad diweddaraf diwedd Tachwedd o gyllideb refeniw'r Cyngor am 2024/25, ac amlinellir crynhoad o'r sefyllfa fesul Adran yn **Atodiad 1**. Mae'r rhagolygon presennol yn awgrymu y bydd pump o'r adrannau yn gorwario erbyn diwedd y flwyddyn. Rhagwelir gorwariant sylweddol ar gyfer yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, Adran Plant a Theuluoedd, Adran Priffyrdd, Peirianeg ac YGC a'r Adran Amgylchedd.

3.2 Yn **Atodiad 2**, rhoddir manylion pellach yn ymwneud â'r prif faterion a'r penawdau cyllideb ble rhagwelir gwahaniaethau sylweddol, ynghyd ag argymhellion penodol lle'n briodol.

4. Rhesymeg a chyfiawnhad dros argymell y penderfyniad

Sefyllfa Arbedion

4.1 Yn adroddiad Cyllideb 2024/25 i'r Cyngor Llawn ar 7 Mawrth 2024, adroddwyd fod arbedion gwerth £5,648,890 yn ofynnol er mwyn cynorthwyo i gau'r bwlch cyllidol 2024/25. Mae'r cyllidebau wedi eu lleihau o'r swm yma; ac felly adroddir ar y sefyllfa yn dilyn ystyriaeth o'r arbedion.

4.2 Dros y blynyddoedd diwethaf rydym wedi adrodd ar risgiau i gyflawni arbedion. Bu i werth £2 filiwn o gynlluniau arbedion gael eu dileu yn ystod 2023/24. O ran y cynlluniau sydd yn weddill, mae yna risgiau o ran gwireddu rhai o'r cynlluniau.

4.3 Y sefyllfa ddiweddaraf o ran yr arbedion yw bod £42 miliwn, sef 90% o'r cynlluniau arbedion diwygiedig ers 2015 bellach wedi eu gwireddu.

5. Adrannau'r Cyngor

5.1 Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant

Yn dilyn i'r Adran dderbyn dyraniad cyllideb ychwanegol barhaol o dros £3.2 miliwn eleni i gwrdd â phwysau mewn gwahanol feysydd, mae'r rhagolygon diweddaraf yn awgrymu bydd £3.3 miliwn o orwariant erbyn diwedd y flwyddyn (i'w gymharu â £3.9 miliwn yn

2023/24). Mae'r gorwariant yn ganlyniad i gyfuniad o nifer o ffactorau gan gynnwys cynnydd yn y pwysau ar y ddarpariaeth gofal cartref, gyda chostau staffio uwch, lefelau salwch a chyfraddau oriau digyswllt yn uchel ar y ddarpariaeth fewnol. Y prif faterion eraill yn cynnwys taliadau uniongyrchol sydd yn gorwario £1.5 miliwn yn y gwasanaeth pobl hŷn, a llety cefnogol yn y gwasanaeth anabledd dysgu.

Yn dilyn i waith gael ei gomisiynu gan y Prif Weithredwr y llynedd i edrych ar sefyllfa ariannol yr adran, mae'r gwaith yn derbyn sylw.

5.2 Adran Plant a Theuluoedd

Mae sefyllfa ariannol yr adran wedi gwaethygu'n sylweddol ers sefyllfa 2023/24 pryd adroddwyd ar orwariant o £2.6 miliwn, ond sydd bellach wedi cynyddu ymhellach i £3.7 miliwn, yn bennaf o ganlyniad i gynnydd yng nghostau lleoliadau all-sirol. Gwelwyd cynnydd yng nghymhlethdodau pecynnau a defnydd cynyddol ddiweddar o leoliadau heb eu cofrestru.

O ganlyniad i'r gorwariant eithriadol gan yr Adran Plant a Theuluoedd, mae'r Prif Weithredwr eisoes wedi comisiynu gwaith i egluro manylder y darlun yng ngofal Plant, er mwyn cael gwell dealltwriaeth o'r materion a rhaglen glir i ymateb. Mae'r gwaith yn cael ei arwain gan Gyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol.

5.3 Adran Addysg

Yn dilyn gorwariant o £1.5 miliwn yn ystod y flwyddyn ariannol 2023/24 ar gludiant ysgolion, bu i'r maes dderbyn dyraniad cyllideb ychwanegol eleni o £896k ar sail barhaol ac £896k pellach am flwyddyn yn unig, i gyfarch y pwysau ar y maes bysus a thacsis ysgolion yn dilyn ail-dendro cytundebau. Cyfuniad o dderbyniadau grantiau a chwtoegi ar wariant yn golygu fod tanwariant yn cael ei ragweld gan yr adran.

5.4 Byw'n Iach

Dros y blynyddoedd diwethaf gan fod lefelau incwm Cwmni Byw'n Iach wedi cael ei amharu gan Covid, mae'r cwmni wedi derbyn cefnogaeth ariannol flynyddol gan y Cyngor oedd yn £550k yn 2022/23 a £308k yn 2023/24, oedd uwchlaw'r taliad cytundebol y contract ddarparu, i'w galluogi i gynnal eu gwasanaethau. Mae'r angen am gefnogaeth ariannol yn parhau eleni gyda'r swm gofynnol bellach yn £201k. Gofynnir i'r Cabinet gymeradwyo'r swm sydd uwchlaw'r taliad cytundebol, gan ddirprwyo'r hawl i'r Aelod Cabinet dros Economi mewn ymgynghoriad a'r Aelod Cabinet Cyllid, Prif Weithredwr a'r Pennaeth Cyllid i gytuno ar swm y gefnogaeth terfynol ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

5.5 Adran Priffyrdd, Peirianeg ac YGC

Rhagwelir gorwariant o £699k gan yr adran, gwelwyd lleihad yn y gwaith sydd yn cael ei gomisiynu gan asiantaethau allanol sydd yn cael effaith negyddol ar incwm gwasanaethau priffyrdd. Ym mwrdeistrefol, mae cyfuniad o ffactorau, gan gynnwys pwysau ychwanegol ar gyllidebau staff glanhau strydoedd a glanhau toiledau cyhoeddus. Tra bod colledion incwm yn faterion yn cynnal tiroedd a thoiledau cyhoeddus, ond rhagolygon o incwm uwch gan y gwasanaethau profedigaeth. Gwelwyd hefyd welliant yn y rhagolygon incwm gan Ymgynghoriaeth Gwynedd.

5.6 Adran Amgylchedd

Gorwariant o £970k yn cael ei ragweld, gyda'r tueddiad blynyddol o orwariant yn y maes casglu gwastraff ac ailgylchu yn parhau ac yn gyfrifol am £667k o'r gorwariant. Mae costau cyflogaeth a lefelau salwch a goramser yn broblemus yn y maes; ond y mater yn derbyn sylw ac felly i weld yn lleihau. Mater arall yw costau ychwanegol fflyd o ran hurio cerbydau. Mae diffyg incwm parcio hefyd yn amlwg eleni. Mae yna nifer o gynlluniau arbedion yn llithro yn ogystal, sydd yn rhan o'r darlun.

5.7 Tai ac Eiddo

Y tueddiad o bwysau sylweddol ar y gwasanaeth llety argyfwng yn parhau, gyda rhagolygon fod gwariant ar y maes am fod yn £5 miliwn eleni, hyn i gymharu â £6.8 miliwn y llynedd. Mae'r sefyllfa ariannol a adroddir yn dilyn ystyried cyllideb ychwanegol o £3m sydd wedi ei ddyrannu o bremiwm treth cyngor a hefyd £0.9 miliwn o gyllideb un-tro ychwanegol a ddyrannwyd fel rhan o'r drefn bidiau ar gyfer 2024/25 i gynorthwyo gyda'r pwysau ychwanegol. Rhagwelir y bydd yr adran yn ei gyfanrwydd yn tanwario (£303k).

5.8 Corfforaethol

Tanwariant ar gorfforaethol o ganlyniad i gynnyrch treth ychwanegol a rhagdybiaethau darbodus wrth osod cyllideb 2024/25. Yn dilyn setliad tâl cenedlaethol yn ddiweddar, bu i'r cyngor dderbyn grant yn hwyr yn y flwyddyn tuag at y pwysau ychwanegol. Mae'r tanwariant a adroddir yn cael ei leihau gan fod angen pontio arbedion gofynnol oedd yn rhan o strategaeth ariannol y Cyngor ar gyfer 2024/25.

6. Casgliad

6.1 Rhagwelir y bydd nifer o adrannau'r Cyngor yn gorwario erbyn diwedd y flwyddyn gyda gorwariant yn y maes gofal oedolion a phlant yn gyfrifol am 83% o'r gorwariant adrannol.

Mae rhagolygon gorwariant sylweddol gan yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, Adran Plant a Theuluoedd, Adran Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC a'r Adran Amgylchedd eleni. Yn wyneb y rhagolygon gorwariant eithriadol gan yr Adran Plant a Theuluoedd, mae'r Prif Weithredwr eisoes wedi comisiynu gwaith i egluro manylder y darlun yng ngofal Plant, er mwyn cael gwell dealltwriaeth o'r materion a rhaglen glir i ymateb. Mae hyn yn gyson â'r trefniadau sydd wedi eu gweithredu yn yr adrannau eraill sydd yn gorwario yn sylweddol.

Cyflwynwyd adroddiad Cynllun Ariannol Tymor Canolig i Gabinet 14 Mai 2024, oedd yn amlinellu cyfundrefn arbedion a thoriadau er mwyn ymateb i'r sefyllfa ariannol. Roedd hyn yn cynnwys argymhell rhewi gwariant yn ystod y flwyddyn pe byddai'n dod i'r amlwg fod gorwariant sylweddol yn debygol. Mae'r mesur eisoes mewn grym ers adrodd ar y rhagolygon gorwariant yn Adolygiad Awst. Felly, mae angen cyfuniad o drefniadau rhewi gwariant ynghyd â gwneud defnydd o gronfeydd wrth gefn y Cyngor i gyllido'r blwch ariannol a ragwelir am 2024/25.

Mae rheoliadau ariannol y Cyngor yn caniatáu i'r adrannau gadw tanwariant o hyd at £100k. Ond, o ystyried y sefyllfa ariannol bresennol ac yn unol â'r rheoliadau, rwyf yn argymhell fod y Cabinet yn penderfynu peidio caniatáu hyn eleni.

Yn gynharach eleni, bu i'r Cyngor dderbyn ad-daliad un-tro i'r holl gynghorau o enillion ail-ariannu Parc Adfer, yng Nglannau Dyfrdwy. Mae'r cyfraniad wedi ei roi mewn cronfa, gyda'r galwad cyntaf ohono i'w ddefnyddio i gyllido gorwariant yn y maes gwastraff.

7. Camau nesaf ac amserlen

- 7.1** Gweithredu ar yr argymhellion gerbron a chyflwyno adroddiad dilynol i'r Cabinet yn ystod Mis Mai ar sefyllfa diwedd y flwyddyn ariannol.

8. Sylwadau Swyddogion Statudol

8.1 Prif Swyddog Cyllid

Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet i baratoi'r adroddiad yma ac yn cadarnhau'r cynnwys.

8.2 Swyddog Monitro

Dim sylwadau i'w hychwanegu os safbwynt priodoldeb.

Atodiadau:

Atodiad 1 - Crynhoad o sefyllfa net cyllidebau'r adrannau

Atodiad 2 - Manylion y cyllidebau a'r gwahaniaethau sylweddol